

ПРИНЦИП АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВОПОЛОЖНИХ СТАНДАРТІВ АДВОКАТСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ (порівняльно-правові аспекти)

В. СВЯТОЦЬКА

*кандидат юридичних наук, адвокат,
завідувач Сектору європейських принципів
і стандартів організації
та професійної діяльності адвокатури
Науково-дослідного відділу
Вищої школи адвокатури
Національної асоціації адвокатів України*

Принцип адвокатської таємниці є одним із основоположних стандартів адвокатської професії. Його зміст, абсолютність та межі дії мають відмінну регламентацію у законодавстві різних країн, а також є предметом постійних дискусій, особливо в країнах Європейського Союзу (далі – ЄС), де діє єдиний вільний ринок юридичних послуг та існують різні погляди на межі застосування цього принципу.

Пункт 1 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) одним із принципів професійної адвокатської діяльності в Україні визначає принцип конфіденційності [1]. Стаття 10 «Правил адвокатської етики» (далі – Правила), затверджених Установчим З'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 р., дотримання принципу конфіденційності визначає необхідною і щонайважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне надання правничої допомоги, здійснення захисту та представництва.

Конфіденційною є інформація, отримана адвокатом у процесі здійснення адвокатської діяльності. Нерозголошення інформації, визначеної як предмет адвокатської таємниці Законом, або яка становить персональні дані про фізичну особу, що охороняються законодавством з питань захисту персональних даних, є правом адвоката у відносинах з усіма суб'єктами права. Дотримання принципу конфіденційності не має обмежень у часі. Адвокат зобов'язаний забезпечити розуміння і дотримання принципу конфіденційності його помічниками, стажистами та членами технічного персоналу, а також відповідні умови зберігання документів, які містять конфіденційну інформацію [2].

Згідно зі ст. 10 Правил поняття «конфіденційна інформація» та «інформація, що становить адвокатську таємницю» не є тотожними [2]. У законодавстві зміст цих понять розкривається таким чином.

Зміст поняття «адвокатська таємниця» визначено ст. 22 Закону: «...адвокатською таємницею є будь-яка інфор-

мація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності». Але згідно з ч. 3 ст. 65 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України) адвокати можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну (адвокатську) таємницю тільки особою, яка довірила їм цю таємницю і у визначеному нею обсязі. Таке звільнення здійснюється нею лише у письмовій формі та за відповідним підписом. Так, відповідно до п. 2.2 ст. 21 Закону професійним обов'язком адвоката є нерозголошення без згоди клієнта відомостей, що становлять адвокатську таємницю, використання їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб, а відповідно до ст. 22 цей обов'язок поширюється також на помічника адвоката, стажиста та осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також на особу, стосовно якої припинено або зупинено право на зайняття адвокатською діяльністю [1].

Отже, принцип конфіденційності є обов'язковим професійним принципом адвокатської діяльності, а складовим принципом конфіденційності є дотримання адвокатської таємниці.

Дослідженню інституту адвокатури України присвячено чимало наукових праць, зокрема й порівняльному аналі-

зу проблем адвокатури. Проте у національній науковій доктрині недостатньо уваги присвячено питанням адвокатської таємниці, а особливо в порівняльному аспекті. Беззаперечно, актуальними є праці вітчизняних і зарубіжних учених-правників, зокрема М. Михеєнка, О. Бойкова, Т. Варфоломєєвої, Д. Ватмана, Ю. Пилипенка, В. Гольдінера, О. Дріжчаної, В. Єлізарова, О. Святоцького, А. Ципкіна, М. Чворткіна, В. Шибіки, М. Штефана, О. Яновської, О. Жуковської, Я. Кисельова, Д. Бербенка, С. Гордона, Р. Давида, М. Дженіса, Р. Кейя, Н. Коена, У. Померанца та інших, які присвячені питанням адвокатської таємниці та порівняльній характеристиці її змісту і структури у системі загального та континентального права.

Вивчення правотворчого досвіду регулювання адвокатської таємниці в різних країнах світу та порівняння його з вітчизняним має не лише доктринальне значення, а й важливе для правотворчої та правозастосовної практики.

Зміст поняття «адвокатська таємниця» та «конфіденційна інформація» дещо по-іншому визначені законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність у європейських країнах.

Якщо говорити, власне, про поняття «конфіденційна інформація» (*attorney-client privilege*), то воно є швидше американським, ніж європейським. В Європі застосовується поняття «професійна таємниця» (*professional secrecy*) або «професійний секрет» (*professional secret*). Так, Британській правовій системі притаманне поняття «адвокатська таємниця» та «привілей на збереження адвокатської таємниці» (*legal professional privilege*), що вкладається у рамки поняття «правовий імунітет адвоката» [3].

Міжнародні документи, які стосуються адвокатури, визнають принцип конфіденційності одним з основоположних у межах професійних відносин, що виникають між юристами та їх клієнтами. Так, Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) щодо запобігання злочинам 1990 р., у п. 22 вказують на обов'язок урядів визнавати і додержуватися конфіденційності комунікацій і консультацій між адвокатом і клієнтом у рамках відносин, пов'язаних із виконанням адвокатом своїх професійних обов'язків [4].

Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів від 24 листопада 2006 р. визначає принцип дотримання конфіденційності як складову адвокатської таємниці, а також правом і обов'язком адвоката [5].

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків» наголошує на обов'язку урядів забезпечувати належний конфіденційний характер взаємин між адвокатом і його клієнтом, а обов'язком адвокатів визначає дотримання професійної таємниці відповідно до національного законодавства, внутрішніх нормативних актів та професійних стандартів, недотримання якої повинно бути належно покаране [6].

Загальний кодекс правил поведінки для адвокатів країн Європейського співтовариства визнає конфіденційність як першочергове і фундаментальне право та обов'язок адвоката. Суть принципу конфіденційності полягає у дотриманні адвокатом у таємниці усієї інформації, яку він одержав від клієнта у процесі виконання своїх професійних обов'язків. Такий

обов'язок поширюється також на помічника адвоката та інших осіб, які беруть участь у наданні послуг клієнту. Довіра клієнта до адвоката може виникнути лише за умови обов'язкового дотримання ним зазначеного принципу [7].

Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної Асоціації юристів у п. 13 вказують на необхідність забезпечення конфіденційності відносин між адвокатом і клієнтом, включаючи захист звичайної та електронної системи всього адвокатського діловодства і документів адвоката від вилучення і перевірок, а також забезпечення захисту від втручання в електронні засоби зв'язку та інформаційні системи, що є необхідною умовою для ефективного виконання адвокатами своїх професійних обов'язків [8].

Таким чином, як засвідчують зазначені вище міжнародно-правові документи, в основі адвокатської таємниці лежить принцип конфіденційності, який відповідно до норм міжнародних документів, національного законодавства, внутрішніх нормативних актів та професійних стандартів є професійним правом і обов'язком адвокатів усієї міжнародної спільноти. Відносини, які виникають між адвокатом та клієнтом, повинні бути довірчими. Довірчі відносини можуть скластися виключно у випадку дотримання адвокатом своїх професійних обов'язків, де ключовим обов'язком є дотримання адвокатської таємниці. Забезпечення захисту довірчих відносин між адвокатом та клієнтом покладається на державу.

Адвокатська таємниця та її захист у правових системах Німеччини, Франції, Англії

Як зазначалося, дотримання адвокатської таємниці є обов'язком адвоката, за порушення якого передбачена

відповідальність. Забезпечення захисту таємниці адвоката є обов'язком держави, але в різних правових системах захист довірчих відносин між адвокатом і клієнтом відрізняється.

Так, в Англії в рамках правової реформи 2007 р. прийнято Закон про юридичні послуги, який закріплює принципи регулювання англійської юридичної професії, де п'ятим принципом професійної діяльності адвоката є обов'язок зберігати в таємниці усе, що стосується справи клієнта [9].

У Німеччині Федеральним положенням про адвокатуру (*BRAO*) регламентовано обов'язок адвоката зберігати в таємниці усю інформацію, яка стала йому відома у процесі виконання професійних обов'язків (п. 2 § 43). Цей обов'язок не поширюється на інформацію, яка є загальновідомою або за своїм значенням не потребує збереження як таємниці [10]. Пункт 4 цього ж параграфу забороняє адвокату Німеччини представляти суперечливі інтереси, що гарантує дотримання конфіденційності у відносинах адвоката і довірителя. Питанню захисту конфіденційної інформації присвячено § 2 Положення про професії адвокатів Німеччини (*BORA*), відповідно до якого дотримання конфіденційності є правом і обов'язком адвоката й не має обмеження в часі [11].

У Франції Основний закон про статус адвокатів від 31 грудня 1971 р. № 71-1130 у ст. 66-5 закріплює: «В усіх галузях діяльності адвоката — як у консультативній, так і судового захисту — письмові консультації, які адвокат надає клієнту, листування між адвокатом і клієнтом, а також між адвокатом та його колегами, за винятком листування з позначкою “офіційно”, а також всі документи і матеріали у справі, охороняються професійною таємницею» [12]. Національні правила

процедур (*RIN*) юридичної професії у Франції в розділі 1 серед професійних принципів французької адвокатської професії закріплюють принцип конфіденційності [13]. Загалом, відповідно до норм французького законодавства, адвокатська таємниця є частиною громадського порядку, а отже, встановлена в інтересах усього суспільства, є гарантією справедливого правосуддя і права на кваліфіковану юридичну допомогу [14].

Засади правового імунітету адвоката у Німеччині, Франції та Англії

Зазначимо, що німецькому та французькому праву невідомий єдиний засадничий підхід щодо захисту довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, що впливає із загального контексту положень національних законодавчих актів. Такий захист правового імунітету адвоката у правових системах Франції та Німеччини, по суті, є віддзеркаленням того, що адвокат може бути притягнутий до кримінальної відповідальності [15, 249–251]. Оскільки розголошення адвокатської таємниці в цих країнах тягне за собою кримінальну відповідальність, адвокату надано право відмовитися від давання показань та надання документів під час судового процесу. Також процесуальним правом адвоката є можливість відмовитися від розголошення таємниці, як правило, в тих випадках, коли він зобов'язаний не розголошувати інформацію під загрозою притягнення до кримінальної відповідальності.

У той же час, для порівняння, у судовій практиці Англії за багато століть розвинулася уніфікована концепція щодо захисту довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, яка поширюється переважно на все судове

слідство та однаково застосовується як у цивільному, так і кримінальному та адміністративному процесах. Підґрунтям для цього є судова практика (*Case Law*), а не законодавчі приписи, як це встановлено в Німеччині та Франції. Більше того, англійське право чітко розмежовує привілеї на збереження адвокатської таємниці, що дозволяє адвокату відмовлятися від розголошення таємниці під час процесу, та конфіденційність — зобов'язання адвоката перед своїм клієнтом. Обидва поняття, якщо виходити зі змісту та передумов, є різними та не мають жодного практичного впливу одне на одного. Правовий імунітет адвоката чітко регламентований англійським законодавством і, на відміну від континенту, не є лише віддзеркаленням обов'язку адвоката зберігати таємницю [15, 250–252].

Ще однією особливістю англійського права, на відміну від німецького та французького, є підвищений захист довірчих відносин між адвокатом і клієнтом. Зазначимо, що в Англії багато наукових праць, судових рішень, статей та численних монографій присвячено дискусіям щодо правового імунітету адвоката, тобто привілеїв на збереження адвокатської таємниці. У той час як питання привілеїв на збереження адвокатської таємниці (*legal professional privilege*) в Англії є одним із центральних тем процесуального права, у Німеччині та Франції воно є менш врегульованим та дискусійним. Це пояснюється тим, що практичне значення положення щодо дотримання таємниці в Англії має набагато більше значення, ніж на континенті, оскільки обов'язки сторін щодо надання роз'яснень у справі поширюються на більше коло питань. У межах Європи вже відбулася значна уніфікація, яка, зважаючи на майбутнє

уніфіковане європейське процесуальне право, ймовірно, піде ще далі. Також зауважимо, що довіра до адвокатури та суспільне сприйняття адвокатів в Англії дуже високі, що пояснюється традиційно сильним змагальним процесом, яке наділяє англійських адвокатів ширшим колом завдань, аніж процесуальне право держав континентального права (*Civil Law*). Так, адвокати в Англії беруть на себе багато функцій, виконання яких на континенті покладено на суддю. Як результат, пасивна роль судді та сильніший наголос на вільне змагання сторін в Англії вимагають посиленого захисту довірчих відносин між адвокатом і клієнтом [15, 251–253].

Причиною різного обсягу захисту довірчих відносин між адвокатом і клієнтом у правових системах Англії, Німеччини та Франції є, в основному, різне розуміння завдань та місця адвокатури у суспільстві. Безсумнівно, сприйняття адвоката суспільством впливає на рівень захисту професійної таємниці з боку держави, та, навпаки, регламентований державою у законодавчих актах обсяг правового імунітету адвоката впливає на те, як адвокати сприймаються суспільством та наскільки сильно вони заслуговують на довіру. Порівняння історичного розвитку місця адвоката у Німеччині, Франції та Англії підтверджує цю думку [15, 252–254]. При цьому в усіх порівнюваних правових системах професійна таємниця адвоката спирається на традицію та має велике значення.

Так, у Німеччині обов'язок адвоката зберігати таємницю розвинувся значно раніше за його право відмовлятися від давання показань. Допущені до Вищого суду у середньовічній Німеччині адвокати та прокуратори вже у 1495 р. були зобов'язані «нікому не розголошувати інформацію, яку

отримали від своєї сторони», хоча загальному процесу Середньовіччя було невідомо право адвоката відмовлятися від давання показань і лише у 1877 р. із прийняттям Цивільного процесуального кодексу таке право було законодавчо закріплено в усій Німеччині [15, 253–258].

У Франції обов'язок адвоката зберігати таємницю та право відмовлятися від давання показань розвивалися, навпаки, паралельно — у XV ст. Також досить рано виник тісний зв'язок між процесуальним правом адвоката відмовлятися від давання показань та обов'язком зберігати таємницю [15, 254–258].

В Англії привілей на збереження адвокатської таємниці (*legal professional privilege*) було встановлено у XVI ст., майже одразу після запровадження загального обов'язку адвоката давати показання перед судами загального права (*Common Law*). Такі історичні дані свідчать про велике значення, яке англійське правосуддя надавало захисту довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, починаючи з XVI ст. і до сьогодення. На відміну від континенту, розвиток норми, яка стосується права адвоката відмовлятися від дачі показань, в Англії відбувалося незалежно від обов'язку адвоката зберігати таємницю. Це пов'язано із тим, що привілей на збереження адвокатської таємниці не пізніше ніж у XVIII ст. почали розглядатись не як право адвоката, а як право клієнта. Лише клієнту належало право відмовитися від давання показань чи поступитися цим правом [15, 255–258].

Законодавством усіх порівнюваних країн забезпечено належний правовий імунітет адвоката, що є запорукою повноцінного функціонування юстиції та можливості адвоката здійснювати свою професійну діяльність. Гаран-

тіями правового імунітету адвоката є конституційно-правова регламентація, яка має дуалістичний характер, адже, з одного боку, забезпечує свободу професійної діяльності адвоката, а з другого — реалізує право клієнта на ефективний судовий захист, зокрема право бути вислуханим. Проте гарантоване конституціями цих країн право на ефективний судовий захист прямо визнане у судовій практиці лише щодо захисту у кримінальному процесі. Реалізація цього права в цивільному процесі досі не підтверджена судами вищої інстанції і згадується здебільшого в науковій літературі [15, 256].

Серед цілей захисту правового імунітету адвоката також часто називають індивідуальні інтереси клієнта на тримання у таємниці приватної інформації. У Німеччині цей інтерес захищається Федеральним положенням про адвокатуру та закріплений як право на інформаційне самовизначення [10]. У Франції — Основним законом про статус адвокатів та регламентовано законодавцем як свобода особистості [12]. В Англії це питання врегульовано ст. 8 Закону про права людини (*Human Rights Act*) [16]. Однак, зауважимо, що врегулювання на законодавчому рівні трьох порівнюваних систем питання індивідуальних інтересів клієнта на тримання у таємниці його приватної інформації є досить опосередкованим, адже захист такої інформації є відносним, а тому конкретні інтереси клієнта на дотримання таємниці його інформації можуть становити лише додаткову функцію таємниці адвоката, а не бути його єдиною чи головною метою.

Питання щодо *обов'язку адвоката зберігати таємницю* також по-різному врегульовано в Німеччині, Франції та Англії. Так, порушення адвокатом обов'язку дотримуватися таємниці

у Німеччині та Франції є злочином, за який адвокат несе кримінальну відповідальність. У той же час в Англії порушення адвокатської таємниці призводить лише до накладення на адвоката дисциплінарних та цивільно-правових санкцій.

Щодо кримінальної відповідальності адвокатів Німеччини та Франції, то вже в рамках кримінально-правового захисту цих двох правових систем стає зрозумілою відмінність між німецькою та французькою моделями. Так, у Німеччині адвокат може бути притягнутий до відповідальності за недотримання адвокатської таємниці виключно після подання скарги та за бажанням клієнта, приватна інформація якого була розголошена. Натомість у Франції для притягнення адвоката до кримінальної відповідальності за порушення адвокатської таємниці не потрібна згода чи скарга клієнта, адже таємний характер інформації, яку адвокат отримав від клієнта під час виконання своїх професійних обов'язків, визначається об'єктивно та незалежно від бажань клієнта. На відміну від Франції, у Німеччині обов'язок дотримання адвокатської таємниці не поширюється на інформацію, яка стала відома адвокату від клієнта та стосується протилежної сторони. Також законодавством усіх досліджуваних країн регламентована можливість подання у порядку цивільного судочинства позову щодо відшкодування адвокатом збитків, які були спричинені в результаті порушення ним свого обов'язку дотримуватися таємниці [15, 258].

Підсумовуючи сказане, варто зазначити про таке.

1. Проведене порівняльне дослідження інституту адвокатської таємниці в Україні, Франції, Німеччині та Англії дозволило дійти висновку,

що питання адвокатської таємниці і конфіденційної інформації по-різному врегульовано в усіх досліджуваних країнах. Такі відмінності пояснюються історичними подіями, різним розумінням державою завдань, що стоять перед адвокатурою, відмінними організаційними принципами побудови адвокатури та місцем адвокатури у суспільстві.

2. Міжнародні документи, які стосуються адвокатури, визнають принцип адвокатської таємниці одним із основоположних стандартів адвокатської професії та встановлюють абсолютний кримінальний та цивільно-правовий імунітет адвоката [17, 59–62].

3. Регулювання меж адвокатської таємниці та інформації, яка підпадає під поняття «конфіденційна», сьогодні є одним із найактуальніших питань для ЄС та країн-членів. Особливо гострим це питання стало після прийняття законотворчими органами ЄС таких директив: від 10 червня 1991 р. № 91/308/ЄЕС [18]; від 4 грудня 2001 р. № 2001/97/ЄС [19]; від жовтня 2005 р.; 2005/60/ЄС [20], які стали інструментом ЄС на шляху до протидії легалізації злочинних коштів. Положення відповідних директив торкаються питання меж та захисту адвокатської таємниці в країнах — членах ЄС, що викликало широке невдоволення з боку адвокатів та їхніх професійних організацій, які стоять на сторожі захисту адвокатських прав. Сьогодні обов'язок країн — членів ЄС привести своє внутрішнє законодавство у відповідність до зазначених директив у частині положень, які стосуються адвокатської таємниці і меж її дотримання, є дискусійним та досі не до кінця вирішеним на рівні національних актів [21, 203–220].

4. Сьогодні захист адвокатської таємниці як однієї з гарантій незалежності

адвокатів практично в усіх європейських країнах здійснюють національні професійні організації адвокатів.

5. Статтю 10 Правил враховано п. 2.3 Загального кодексу правил для адвокатів держав Європейського співтовариства, який регулює умови кон-

фіденційності для європейських адвокатів. Таким чином, національні стандарти адвокатської професії наближено до загальноєвропейських деонтологічних норм і правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Про адвокатуру та адвокатську діяльність* : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
2. *Правила адвокатської етики, затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 р.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://vkdkka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.
3. *Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія). Спільний висновок щодо проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»* : прийнятий на 88-й Пленарній сесії 14–15 жовтня 2011 р. // *Право України*. — 2011. — № 11–12. — С. 198–216.
4. *Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 р.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_835.
5. *Хартия основоположных принципов деятельности европейских адвокатов* від 24 листопада 2006 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cau.org.ua/ua/104/>.
6. *Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків* : рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25 жовтня 2000 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/rekomendacii_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html.
7. *Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського співтовариства* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343.
8. *Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної Асоціації Юристів* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://bibliograph.com.ua/kodex-9/24.htm>.
9. *Хендерсон Дж.* Сучасна юридична професія в Англії, Уельсі та Шотландії // *Право України*. — 2016. — № 12. — С. 79–95.
10. *Федеральне положення про адвокатуру* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.brak.de/fuer-anwaelte/berufsrecht>.
11. *Положення про професії адвокатів Німеччини (BORA)* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.brak.de/fuer-anwaelte/berufsrecht>.
12. *Act 71-1130 of December 31, 1971 reforming certain legal and judicial professions* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://cnb.avocat.fr/Etre-avocat-en-France-Reglementation-professionnelle-Les-textes_a1449.html.
13. *Normative decision 2005-003 adopting the National Rules of Procedure (RIN) of the legal profession* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://cnb.avocat.fr/Etre-avocat-en-France-Reglementationprofessionnelle-Les-textes_a1449.html.
14. *Короткова П.* Становление, развитие и функционирование института адвокатской тайны: на примере России и ряда зарубежных стран : дис. ... канд. юрид. наук. — М., 2009. — 213 с.
15. *Magnus R.* Das Anwaltsprivileg und sein Zivilprozessualer Schutz. — Mohr Siebeck Tuebingen, 2010. — 322 s.
16. *A Guide to the Human Rights Act 1998: Third Edition* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.justice.gov.uk/downloads/human-rights/act-studyguide.pdf>.
17. *Пишук А.* Адвокатская тайна : дис. ... канд. юрид. наук. — М., 2008. — 254 с.
18. *Директива про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей (91/308/ЄЕС)* від 19 червня 1991 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_148.
19. *Директива 2001/97/ЄС Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу, яка вносить зміни в Директиву Ради 91/308/ЄЕС щодо запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей* — Декларация Комісії від 4 грудня 2001 р. № 2001/97/ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_501.
20. *Директива 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму* від 26 жовтня 2005 р. № 2005/60/ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_774.
21. *Деханов С. А.* Организация адвокатуры и профессиональная этика адвокатов в Западной Европе. — М., 2012. — 264 с.

REFERENCES

1. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 5 lypnia 2012 r. № 5076-VI [About legal profession and lawyer activity: The law of Ukraine of July 5, 2012 № 5076-VI]. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
2. Pravyla advokatskoi etyky, zatverdzeni Ustanovchym Zizdom advokativ Ukrainy vid 17 lystopada 2012 r. [The rules of lawyer ethics approved by the Constituent Congress of lawyers of Ukraine of November 17 of 12 years]. Available at: <http://vkdk.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.
3. Evropeiska Komisiia «Za demokratiiu cherez pravo» (Venetsianska Komisiia). Spilnyi vysnovok shchodo proektu Zakonu Ukrainy «Pro advokaturu ta advokatsku diialnist»: pryiniaty na 88-i Plenarnii sesii 14–15 zhovtnia 2011 r. [The European commission «For democracy through the right» (The Venetian commission). The general conclusion under the bill of Ukraine «About legal profession and lawyer activity»: it is adopted at the 88th plenary session on October 14–15, 2011], *Pravo Ukrainy*, 2011, no. 11–12, pp. 198–216.
4. Osnovni polozhennia pro rol advokativ, pryiniati VIII Konhresom OON po zapobihanniu zlochynam u serpni 1990 r. [Basic provisions about the roles of lawyers accepted by the VIII Congress of the UN according to the prevention of crimes in August, 1990]. Available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_835.
5. Khartiia osnovopolozhnykh pryntsyviv diialnosti ievropeyskykh advokativ vid 24 lystopada 2006 r. [Charter of the basic principles of activity of the European lawyers of November 24, 2006]. Available at: <http://cay.org.ua/ua/104/>.
6. Pro svobodu zdiisnennia profesiynykh advokatskykh oboviazkiv: rekomendatsiia Komitetu Ministriv Rady Ievropy vid 25 zhovtnia 2000 r. [About freedom of implementation of professional lawyer duties: the recommendation of Committee of ministers of the Council of Europe of October 25, 2000]. Available at: http://sc.gov.ua/ua/rekomendacii_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html.
7. Zahalnyi kodeks pravyl dlia advokativ derzhav Ievropeiskoho spivtovarystva [The general code governed for lawyers of the countries of the European community]. Available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343.
8. Standarty nezalezhnosti iurydychnoi profesii Mizhnarodnoi Asotsiatsii Iurystiv [Standards of independence of a legal profession of the International Association of Lawyers]. Available at: <http://bibliograph.com.ua/kodex-9/24.htm>.
9. Khenderson Dzh. Suchasna iurydychna profesiia v Anhlii, Uelsi ta Shotlandii [Modern legal profession in England, Wales and Scotland], *Pravo Ukrainy*, 2016, no. 12, pp. 79–95.
10. Federalne polozhennia pro advokaturu [Federal provision on legal profession]. Available at: <http://www.brak.de/fuer-anwaelte/berufsrecht>.
11. Polozhennia pro profesii advokativ Nimechchyny (BORA) [Provision on a profession of lawyers of Germany (BORA)]. Available at: <http://www.brak.de/fuer-anwaelte/berufsrecht>.
12. Act 71-1130 of December 31, 1971 reforming certain legal and judicial professions. Available at: http://cnb.avocat.fr/Etre-avocat-en-France-Reglementation-professionnelle-Les-textes_a1449.html.
13. Normative decision 2005-003 adopting the National Rules of Procedure (RIN) of the legal profession. Available at: http://cnb.avocat.fr/Etre-avocat-en-France-Reglementation-professionnelle-Les-textes_a1449.html.
14. Korotkova P. Stanovlenie, razvitie i funktsionirovanie instituta advokatskoy tayny: na primere Rossii i ryada zarubezhnykh stran [Formation, development and functioning of institute of the Lawyer secret: on the example of Russia and a number of foreign countries], Moscow, 2009, 213 p.
15. Magnus R. Das Anwaltsprivileg und sein Zivilprozessualer Schutz, Mohr Siebeck Tuebingen, 2010, 322 p.
16. A Guide to the Human Rights Act 1998: Third Edition. Available at: <http://www.justice.gov.uk/downloads/human-rights/act-studyguide.pdf>.
17. Pshukov A. Advokatskaya tayna [Lawyer secret], Moscow, 2008, 254 p.
18. Dyrektyva pro zapobihannia vykorystanniu finansovoi systemy dlia vidmyvannia hroshei (91/308/IeES) vid 19 chervnia 1991 r. [The directive on prevention of use of a financial system for money laundering (91/308 / EEC) of June 19, 1991]. Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_148.
19. Dyrektyva 2001/97/IeS Ievropeiskoho Parlamentu i Rady Ievropeiskoho Soiuzu, iaka vnosyt zminy v Dyrektyvu Rady 91/308/IeES shchodo zapobihannia vykorystanniu finansovoi systemy z metoiu vidmyvannia hroshei — Deklaratsiia Komisii vid 4 hrudnia 2001 r. № 2001/97/IeS [The directive 2001/97/EU of the European Parliament and the Council of the European Union which makes changes to directive 91/308/EEC on prevention of use of a financial system for the purpose of money laundering — the Declaration of the Commission of December 4, 2001 of the № 2001/97/EU]. Available at: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_501.
20. Dyrektyva 2005/60/IeS Ievropeiskoho Parlamentu ta Rady pro zapobihannia vykorystanniu finansovoi systemy z metoiu vidmyvannia koshtiv ta finansuvannia teroryzmu 26 zhovtnia 2005 r. № 2005/60/IeS

[The directive 2005/60/ EU of the European Parliament and Council about prevention of use of a financial system for the purpose of washing of means and financing of terrorism on October 26, 2005 the № 2005/60/EU]. Available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_774.

21. Dekhanov S. A. Organizatsiya advokatury i professionalnaya etika advokatov v Zapadnoy Evrope [The organization of legal profession and professional ethics of lawyers in the Western Europe], Moscow, 2012, 264 p.

Святоцька В. О. Принцип адвокатської таємниці як один із основоположних стандартів адвокатської професії (порівняльно-правові аспекти)

Анотація. Стаття присвячена дослідженню інституту адвокатської таємниці на національному та міжнародному рівнях. Проаналізовано зміст і межі дії адвокатської таємниці в Україні, Англії, Німеччині, Франції. Проведено порівняльне дослідження принципу адвокатської таємниці цих країн.

Ключові слова: адвокатська таємниця, стандарти адвокатської професії, адвокат, законодавство про адвокатуру.

Святоцкая В. А. Принцип адвокатской тайны как один из основополагающих стандартов адвокатской профессии (сравнительно-правовые аспекты)

Аннотация. Статья посвящена исследованию института адвокатской тайны на национальном и международном уровнях. Проанализировано содержание и границы действия адвокатской тайны в Украине, Англии, Германии, Франции. Проведено сравнительное исследование принципа адвокатской тайны этих стран.

Ключевые слова: адвокатская тайна, стандарты адвокатской профессии, адвокат, законодательство об адвокатуре.

Sviatotska V. The Principle of Confidentiality as One of the Fundamental Standards of the Legal Profession (Comparative Legal Aspects)

Annotation. The work is dedicated to the research institute of confidentiality nationally internationally. Analyzed the content and scope of legal secret in Ukraine, Britain, Germany and France. A comparative study of the principle of confidentiality in these countries.

Key words: advocate secrecy standards of the legal profession, a lawyer, the law on the Bar.